

Nr 101.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående lån till föreningen Vilhelmsro anstalt för fallandesjuka; given Stockholms slott den 5 februari 1937.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 5 februari 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Departementschefen, statsrådet Möller anför:

Vid anmälan i samband med årets statsverksproposition av vissa ärenden angående utgifter för kapitalökning under budgetåret 1937/1938 meddelade jag (punkt 8), att föreningen Vilhelmsro anstalt för fallandesjuka i skrivelse den 21 november 1936 hemställt om ett räntefritt lån å 100,000 kronor, att användas såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för uppförande vid anstalten av en nybyggnad, innehållande tvättinrättning, kök med erforderliga förrådsrum samt matsalar och bostäder för personalen, allt i huvud-

Bihang till riksdagens protokoll 1937. 1 saml. Nr 101.

saklig överensstämmelse med vid framställningen fogade ritningar. Jag anförde därvid, att detta ärende icke kunnat slutbehandlas inom sådan tid, att jag vore beredd att då taga definitiv ställning till detsamma, men att vägande skäl dock syntes tala för att staten lämnade sin medverkan till den planerade nybyggnaden. På min hemstälans föreslog därför Kungl. Maj:t riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, såsom kapitalökning för fonden för låneunderstöd till lån till ifrågavarande utvidgning av Vilhelmsro anstalt för fallandesjuka för budgetåret 1937/1938 beräkna ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Sedan ärendet numera undergått slutlig beredning inom departementet, anhåller jag att få återkomma till detsamma.

Jag vill då till en början erinra, att *Kungl. Maj:t*, sedan riksdagen därtill lämnat sitt medgivande, den 26 april 1935 beviljat föreningen Vilhelmsro anstalt för fallandesjuka för anstaltens utvidgning med ny skolbyggnad och nytt skolhem ett räntefritt lån å 210,000 kronor, att utgå med 100,000 kronor under budgetåret 1935/1936 och 110,000 kronor under budgetåret 1936/1937. Som villkor för lånet föreskrevs bland annat, att utvidgningsarbetena skulle vara fullbordade senast den 1 september 1936, att verksamheten vid anstalten icke utan Kungl. Maj:ts särskilda medgivande finge nedläggas eller väsentligen förändras, samt att, om något av dessa villkor icke fullgjordes, uppburet lånebelopp eller så stor del därav, som av Kungl. Maj:t bestämdes, skulle omedelbart återbetalas. Med anlitande av dessa och på annat håll upplånade medel har föreningen sedermera inom föreskriven tid färdigställt de planerade nybyggnaderna, varigenom plats kunnat beredas ett 30-tal elever utöver de cirka 190, som tidigare kunnat mottagas vid anstalten, inklusive i närheten därav belägna annex.

Ytterligare må erinras, att Kungl. Maj:t den 18 december 1936, med anledning av en av medicinalstyrelsen gjord framställning, anbefallt styrelsen att verkställa fullständig utredning rörande frågan om statens övertagande av Vilhelmsro anstalt för fallandesjuka och därmed sammanhängande spörsmål ävensom att före den 1 augusti 1937 till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag i ämnet, vartill styrelsen funne omständigheterna föranleda.

I sin nu föreliggande framställning anför *föreningen* i huvudsak följande.

När föreningen år 1909 övertog Vilhelmsro anstalt — som då inrymde 44 patienter — hade anstaltens tvätt varit inrymd i ett mindre trähus, vari även funnits bageri. Tvätten hade torkats ute, i allmänhet i ett öppet skjul, som tillika tjänstgjort som tak för en större källare. Allt sedan dess hade ingen ny tvättstuga uppförts. Det vore därför helt naturligt, att, i den mån patientantalet samt vård- och ekonomipersonalen utökats, utrymmet för tvätten blivit otillräckligt, ehuru anstaltens styrelse sökt avhjälpa de svåraste bristerna genom förbättrade anordningar i tvättstugan. Föreningens styrelse hade ock år 1935 infordrat förslag å en helt ny tvättinrättning från Bohus mekaniska verkstads aktiebolag i Göteborg, men förslaget hade av ekonomiska skäl måst vila. Efter den utvidgning av huvudanstalten, som inträtt med att det nya, med understöd av statsmedel uppförda skolhemmet den 1 september 1936 tagits i bruk, hade antalet patienter och personal

därstädes ökats till ungefär fyra gånger vad det utgjort vid anstaltens övertagande av föreningen. Anordningarna för tvätt och strykning vore på den grund så besvärande primitiva och otillfredsställande, att en ny anordning ofördröjligen måste vidtagas. Omedelbart efter nya skolhemmets tagande i bruk hade ock frågan om uppförande av ny tvättinrättning upptagits till behandling av styrelsen. Styrelsens förhoppningar att för arbetsföretaget kunna påräkna statsunderstöd under samma former som ifråga om uppförandet av den nya skolbyggnaden och det nya skolhemmet hade väsentligt stärkts, sedan en avdelning av statsrevisorerna vid besök å anstalten den 29 september 1936 enstämmigt vitsordat, att anordningarna för tvätten inom den närmaste framtiden oundgängligen måste ordnas på ett tillfredsställande sätt, samt visat intresse för frågans snara lösning.

Emellertid vore även köksanordningarna vid huvudanstalten i behov av en omdaning. I vart och ett av de äldre hemmen — Hoppet, Framtiden och Solbacken — hade tidigare funnits kök, avsedda för de särskilda hennens behov. »Framtidens» kök och matsalar hade sedermera tagits i anspråk jämväl för sådan vård- och ekonomipersonal, som vore gemensam för hela anstalten. Sedan någon tid hade ock vårdpersonalen för »Hoppet» utspisats i »Framtiden». Detta hems kök hade därför varit otillräckligt redan före tillkomsten av nya skolhemmet, »Sörgården», och genom att patienter och personal i detta senare hem erhöle sin mat från »Framtidens» kök, hade olägenheterna av denna köksavdelnings ringa storlek och prestationsförmåga blivit allt mera svåra att bemästra. Vid övervägande av lämpligaste sättet att råda bot för dessa svårigheter hade anstaltsstyrelsen kommit till den uppfattningen, att man av ekonomiska skäl borde anordna ett centralkök med matsalar för all sådan personal vid huvudanstalten, som åtnjöte fri kost. Genom en sådan anordning vunnnes i de särskilda hemmen ökade utrymmen, som kunde användas för olika slags slöjd eller dylikt.

För tillgodoseende av nu angivna ändamål borde enligt styrelsens åsikt uppföras en nybyggnad, innehållande tidsenlig tvättinrättning samt kök med tillhörande utrymmen och förvaringsrum jämte matsalar för personalen. I samband därmed borde ock ett antal personalrum inredas i byggnaden ifråga. Erforderliga bostäder för den nuvarande personalen finnes visserligen, sedan den gamla skolans rum inretts för bostadsändamål samt den manliga personalen beretts bostäder genom pågående nybyggnad av arbetarbostäder å jordbruksfastigheten och grundlig reparation skett av ett gammalt boningshus för jordbruksarbetarna, men de äldre bostäderna vore i allmänhet hårt belagda och till en del icke fullt tillfredsställande.

Sedan styrelsen anmodat arkitekten O. Öberg i Jönköping att skyndsamt uppgöra ritningar och kostnadsförslag, hade denne i november 1936 avlämnat ritningar för den ifrågasatta byggnaden. Vid granskning av dessa ritningar hade styrelsen emellertid ansett, att byggnaden tilltagits väl stor och att densamma efter en minskning av längden med cirka 3 meter skulle till fullo motsvara behovet under ganska lång tid framåt. På styrelsens begäran hade därför Öberg med biträde av byggmästaren H. Engdahl uppgjort en approximativ kostnadsberäkning för en byggnad, vars längd vore 3 meter mindre än vad ritningarna utvisade. Sammanlagda kostnaden för denna byggnad hade därvid uppskattats till 137,500 kronor, fördelade på följande sätt:

Byggnadskostnad, inklusive värme-, vatten- och avloppsledningar samt varmvattenberedning och elektriska ledningar	kronor	120,000
Maskiner och kokapparater i köket	»	9,200
Maskiner i tvättavdelningen	»	7,500
Frakter och monteringskostnader	»	800

Summa kronor 137,500

Av det belopp, som sålunda syntes erforderligt, önskade föreningen att av statsmakterna erhålla 100,000 kronor såsom räntefritt lån utan återbetalningsskyldighet, i likhet med tidigare beslut om understöd till uppförande av ny skolbyggnad med skolhem. Resten av byggnadskostnaden hade föreningen för avsikt att täcka med sparbankslån.

Föreningen tillägger, att därest de äskade medlen beviljas, beräknas arbetsföretaget kunna begynna omedelbart och bedrivas så, att byggnaden kan tagas i bruk under förra hälften av år 1938. Föreningen hemställer därför, att beloppet i sin helhet anvisas för nästkommande budgetår.

Vid sin framställning har föreningen fogat däri åberopade ritningar och kostnadsberäkning.

Till följd av remiss har medicinalstyrelsen, efter byggnadsstyrelsens hörande, ävensom statskontoret avgivit utlåtanden i ärendet.

Byggnadsstyrelsen yttrar bland annat följande.

Beträffande det föreliggande förslaget till nybyggnad har byggnadsstyrelsen icke något att i huvudsak erinra. Styrelsen får emellertid framhålla, att invid matsalarna bör finnas ett mindre kapprum, helst försett med toalett, och att badrummen till bostäderna äro för trånga. Vad köksavdelningen beträffar, synes det för varumottagningen avsedda utrymmet vara för litet. Utrymme för kylrum synes vara stort tilltaget och det kan ifrågasättas, om icke kylrummen kunna ersättas med kylskåp. Bilokalernas inbördes läge synes kunna diskuteras. Tvättrum och plats för förvaring av kökspersonalens kläder saknas.

Det torde icke möta något större hinder att, med bibehållande i huvudsak av den i de föreliggande ritningarna angivna planläggningen av byggnaden, minska densamma längd med 3 meter, vilken minskning torde i främsta rummet komma att beröra lokalerna för tvätt samt matsalarna. Emellertid erfordras det givetvis att vid en omarbetning av förslaget i nämnda syfte de konstruktiva detaljerna närmare studeras. Vid denna omarbetning synes det också vara önskvärt att särskilt anordningen av tvättinrättningen och kökslokalerna ytterligare studeras med biträde av sakkunniga.

De till sammanlagt 137,500 kronor beräknade kostnaderna för byggnadsföretaget jämte maskinell utrustning synas styrelsen, vad beträffar själva byggnaden, vara väl lågt beräknade och böra höjas till 145,000 kronor.

Medicinalstyrelsen vitsordar, att anstalten är i trängande behov av nytt kök, ny tvättinrättning och nya bostadsrum för personalen. Styrelsen åberopar därutinnan en av inspektören för sinnesslövarden, professor emeritus Alfred Petré avgiven, vid styrelsens utlåtande i avskrift bifogad berättelse över inspektion av anstalten den 1 september 1936, till vilken berättelse jag torde få hänvisa. Styrelsen framhåller ock, att ett uppförande av den föreslagna nybyggnaden icke torde påverka den under utredning varande frågan om anstaltens övertagande av staten. Medicinalstyrelsen tillstyrker med hänsyn härtill föreliggande framställning men betonar, att vad byggnadsstyrelsen i sitt yttrande anfört bör beaktas vid de definitiva ritningarnas utarbetande. Dessa ritningar borde, innan byggnadsarbetena igångsattes, lämpligen insändas till medicinalstyrelsen för att genom dess försorg granskas och godkännas.

Statskontoret uttalar, att därest Kungl. Maj:t skulle anse skäl föreligga för ett tillmötesgående av förevarande framställning, torde — i överensstämmelse med vad som varit fallet vid beviljandet av föregående lån — ett reservationsanslag äskas av riksdagen under Utgifter för kapitalökning Statens utlåningsfonder såsom kapitalökning för Fonden för låneunderstöd. Då jämväl detta lån torde böra löpa på obestämd tid och utan ränta, borde anslaget utgå av andra statsinkomster än lånemedel. Före lånets lyftande borde föreningen till statskontoret avgiva förbindelse, innefattande skyldighet för föreningen att inom viss angiven tid hava låtit utföra de byggnadsarbeten, varom nu vore fråga, samt att, därest denna utfästelse icke fullgjordes eller verksamheten vid anstalten utan Kungl. Maj:ts särskilda medgivande nedlades eller väsentligen förändrades, omedelbart återbetala lånebeloppet eller så stor del därav, som av Kungl. Maj:t bestämdes.

Den i ärendet förebragta utredningen synes mig klart ådagalägga, att ett trängande behov av nybyggnad för tvättinrättning och kök vid anstalten föreligger. Med hänsyn härtill och till det behjärtansvärda ändamål, anstalten har att fylla, lärer staten icke böra vägra sin medverkan till den ifrågasatta nybyggnaden. Att utredning pågår om statens övertagande av anstalten torde, såsom medicinalstyrelsen framhållit, icke behöva utgöra något hinder för att staten nu träder hjälpende emellan. *Departements-
chefen.*

Statens medverkan synes, liksom tidigare, böra lämnas i form av ett räntefritt lån till anstaltens huvudman å det äskade beloppet, 100,000 kronor. Såsom villkor bör föreskrivas, att byggnadsstyrelsens erinringar rörande byggnadens närmare planläggning skola i möjligaste mån beaktas samt att kompletterande ritningar i sådant hänseende skola före byggnadsarbetenas igångsättande insändas till medicinalstyrelsen för godkännande. Återbetalningsskyldighet bör endast inträda, därest verksamheten vid anstalten utan Kungl. Maj:ts tillstånd nedlägges eller väsentligen förändras. Någon viss tid för byggnadens färdigställande lärer i detta fall icke behöva föreskrivas.

Då nybyggnadens uppförande brådskar, torde hela lånebeloppet böra stå till förfogande under nästa budgetår. På sätt statskontoret anført, lärer för beredande av medel till lånet såsom kapitalökning för fonden för låneunderstöd för nästa budgetår böra anvisas ett reservationsanslag av 100,000 kronor. Då lånet är räntefritt, bör anslaget, såsom förutsatts i statsverkspropositionen, helt utgå av andra statsinkomster än lånemedel.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att föreningen Vilhelmsro anstalt för fallande-sjuka må till uppförande vid anstalten av en nybyggnad för tvättinrättning, kök samt matsalar och bostäder för personalen på i huvudsak de av mig förordade villkoren beviljas ett lån å 100,000 kronor,

dels ock såsom kapitalökning för fonden för låneunderstöd för nämnda ändamål för budgetåret 1937/1938 anvisa ett reservationsanslag av ..... kronor 100,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

R. Vinell.